

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (dziewiąta izba)

z dnia 7 kwietnia 2022 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Pomoc przyznawana przez państwa – System pomocy na budowę małych elektrowni wodnych – Chaty alpejskie i górskie bez sieci elektroenergetycznej – Zatwierdzenie przez Komisję Europejską – Upływ

W sprawach połączonych C-102/21 i C-103/21

mających za przedmiot wnioski o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożone przez Verwaltungsgericht, Autonome Sektion für die Provinz Bozen (sąd administracyjny, wydział autonomiczny prowincji Bolzano, Włochy) postanowieniami z dnia 9 lutego 2021 r., które wpłynęły do Trybunału w dniu 18 lutego 2021 r., w postępowaniach:

KW (C-102/21),

SG (C-103/21)

przeciwko

Autonome Provinz Bozen,

TRYBUNAŁ (dziewiąta izba),

w składzie: S. Rodin, prezes izby, J.-C. Bonichot (sprawozdawca) i O. Spineanu-Matei, sędziowie,

rzecznik generalny: L. Medina,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu KW – S. Pittracher i H. Wild, Rechtsanwälte,
- w imieniu SG – M. Durnwalder, Rechtsanwalt,
- w imieniu Komisji Europejskiej – A. Bouchagiar, C. Kovács i C-M. Carrega, w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: niemiecki.

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczą wykładni art. 107 ust. 3 lit. c) TFUE i art. 20 rozporządzenia Rady (UE) 2015/1589 z dnia 13 lipca 2015 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. 2015, L 248, s. 9) oraz decyzji Komisji C(2012) 5048 final z dnia 25 lipca 2012 r. dotyczącej pomocy państwa SA.32113 (2010/N) Włochy: System pomocy dotyczący oszczędzania energii, systemów ogrzewania i elektryfikacji w Górnej Adydze/Południowym Tyrolu (Dz.U. 2013, C 1, s. 7) (zwaney dalej „decyzją Komisji z dnia 25 lipca 2012 r.”).
- 2 Wnioski te zostały złożone w ramach sporów pomiędzy KW (sprawa C-102/21) i SG (sprawa C-103/21) a Autonome Provinz Bolzen (autonomiczną prowincją Bolzano, Włochy) w przedmiocie zwrotu pomocy na budowę mikroelektrowni wodnych przyznanej przez Autonome Provinz Bolzen w ramach systemu pomocy zatwierdzonego decyzją Komisji z dnia 25 lipca 2012 r. (zwanego dalej „spornym systemem pomocy”).

Ramy prawne

Prawo Unii

Rozporządzenie nr 651/2014

- 3 Artykuł 41 rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 [TFUE] (Dz.U. 2014, L 187, s. 1), zatytułowany „Pomoc inwestycyjna na rzecz propagowania energii ze źródeł odnawialnych”, stanowi:

„1. Pomoc inwestycyjna na propagowanie energii ze źródeł odnawialnych jest zgodna z rynkiem wewnętrznym w rozumieniu art. 107 ust. 3 [t]raktatu i wyłączona z obowiązku zgłoszenia, o którym mowa w art. 108 ust. 3 [t]raktatu, jeżeli spełnione są warunki ustanowione w niniejszym artykule i w rozdziale I.

[...]

7. Intensywność pomocy nie przekracza:

- a) 45% kosztów kwalifikowalnych, jeśli koszty te oblicza się zgodnie z kryteriami w ust. 6 lit. a) lub b);
- b) 30% kosztów kwalifikowalnych, jeśli koszty te oblicza się zgodnie z kryteriami w ust. 6 lit. c).

8. Intensywność pomocy można zwiększyć o 20 punktów procentowych w przypadku pomocy na rzecz małych przedsiębiorstw i o 10 punktów procentowych w przypadku pomocy na rzecz średnich przedsiębiorstw.

[...]”.

Rozporządzenie 2015/1589

4 Zgodnie z motywem 28 rozporządzenia 2015/1589:

„Pomoc świadczona niezgodnie z przeznaczeniem może mieć skutki w zakresie funkcjonowania rynku wewnętrznego podobne do skutków pomocy niezgodnej z prawem i w związku z tym powinna być traktowana zgodnie z podobnymi procedurami. W przeciwieństwie do pomocy niezgodnej z prawem pomoc, która mogła być świadczona niezgodnie z przeznaczeniem, jest pomocą, która została wcześniej zatwierdzona przez Komisję. Dlatego Komisja nie powinna być upoważniona do użycia nakazu windykacji [odzyskania] w odniesieniu do pomocy świadczonej niezgodnie z przeznaczeniem”.

5 Artykuł 1 rozporządzenia nr 2015/1589, zatytułowany „Definicje”, stanowi:

„Do celów niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:

[...]

b) »istniejąca pomoc« oznacza:

[...]

(ii) pomoc dozwoloną, czyli takie programy pomocowe i pomoc indywidualną, które zostały dozwolone przez Komisję lub przez Radę;

[...]

c) »nowa pomoc« oznacza każdą pomoc, czyli programy pomocowe [systemy pomocy] i pomoc indywidualną, która nie jest pomocą istniejącą, włącznie ze zmianami istniejącej pomocy;

[...]

f) »pomoc niezgodna z prawem« oznacza nową pomoc, wprowadzoną w życie z naruszeniem art. 108 ust. 3 TFUE;

g) »pomoc świadczona niezgodnie z przeznaczeniem« oznacza pomoc, wykorzystaną przez beneficjenta z naruszeniem decyzji podjętej na podstawie art. 4 ust. 3 lub art. 7 ust. 3 lub 4 rozporządzenia [Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. [108 TFUE] (Dz.U. 1999, L 83, s. 1)] lub art. 4 ust. 3 lub art. 9 ust. 3 lub 4 niniejszego rozporządzenia;

[...]”.

- 6 Artykuł 4 tego rozporządzenia, zatytułowany „Wstępne badanie zgłoszenia i decyzje Komisji”, stanowi w ust. 3:

„W przypadku gdy Komisja po przeprowadzeniu badania wstępnego stwierdza, że nie ma żadnych wątpliwości co do zgodności środka będącego przedmiotem zgłoszenia z rynkiem wewnętrznym, w stopniu, w jakim mieści się on w zakresie art. 107 ust. 1 TFUE, Komisja podejmuje decyzję, że środek jest zgodny z rynkiem wewnętrznym (»decyzja o niewnoszeniu zastrzeżeń«). W decyzji określone zostaje, który z przewidzianych w [Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej] wyjątków zastosowano”.

- 7 Artykuł 13 tego rozporządzenia, zatytułowany „Nakaz zawieszenia lub tymczasowej windykacji [tymczasowego odzyskania] pomocy”, stanowi w ust. 2:

„Komisja może, po umożliwieniu zainteresowanemu państwu członkowskiemu złożenia uwag, podjąć decyzję nakazującą państwu członkowskiemu tymczasową windykację [tymczasowe odzyskanie] jakiegokolwiek pomocy niezgodnej z prawem do momentu podjęcia przez Komisję decyzji o zgodności takiej pomocy z rynkiem wewnętrznym (»nakaz windykacji [nakaz odzyskania]«), jeżeli zostaną spełnione następujące kryteria:

[...]”.

- 8 Artykuł 16 tego samego rozporządzenia, zatytułowany „Windykacja [odzyskanie] pomocy”, stanowi w ust. 1:

„W przypadku gdy podjęte zostały decyzje negatywne w sprawach pomocy niezgodnej z prawem, Komisja podejmuje decyzję, że zainteresowane państwo członkowskie podejmie wszelkie konieczne środki w celu windykacji [odzyskania] pomocy od beneficjenta (»decyzja o windykacji [odzyskaniu]«). Komisja nie wymaga windykacji [odzyskania] pomocy, jeżeli byłoby to sprzeczne z ogólną zasadą prawa Unii”.

- 9 Artykuł 20 rozporządzenia 2015/1589, zatytułowany „Pomoc świadczona niezgodnie z przeznaczeniem”, stanowi:

„Bez uszczerbku dla art. 28 Komisja może w przypadkach pomocy świadczonej niezgodnie z przeznaczeniem wsząć formalną procedurę dochodzenia na podstawie art. 4 ust. 4. Artykuł[y] 6–9, 11 i 12, art. 13 ust. 1 oraz art. 14–17 stosuje się odpowiednio”.

Prawo włoskie

- 10 Podstawę spornego systemu pomocy stanowi Landesgesetz nr. 9 – Bestimmungen im Bereich der Energieeinsparung, der erneuerbaren Energiequellen und des Klimaschutzes (ustawa prowincjonalna nr 9 – przepisy w obszarze oszczędzania energii elektrycznej, odnawialnych źródeł energii i działania na rzecz klimatu) z dnia 7 lipca 2010 r., która przewiduje między innymi przyznanie wsparcia, w granicach 80% kosztów inwestycji, na budowę mikroelektrowni wodnych w celu wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii na własne potrzeby, w przypadku gdy podłączenie do sieci elektroenergetycznej nie jest możliwe bez odpowiednich nakładów technicznych i finansowych ze względu na położenie geograficzne.

Postępowania główne i pytania prejudycjalne

- 11 W dniu 17 grudnia 2010 r. Republika Włoska zgłosiła Komisji sporny system pomocy na podstawie art. 108 ust. 3 TFUE. Decyzją z dnia 25 lipca 2012 r. Komisja zatwierdziła ten system.

Sprawa C-102/21

- 12 KW jest właścicielem położonego w obszarze górskim w autonomicznej prowincji Bolzano pastwiska, które ze względu na swoje położenie geograficzne nie jest przyłączone do publicznej sieci elektroenergetycznej.
- 13 Dekretem z dnia 29 stycznia 2018 r. autonomiczna prowincja Bolzano przyznała KW, na podstawie spornego systemu pomocy, wsparcie w wysokości 144 634 EUR, odpowiadające 80% kosztów kwalifikowalnych projektu budowy mikroelektrowni wodnej przeznaczonej na własny użytek, na podstawie spornego systemu pomocy.
- 14 Następnie autonomiczna prowincja Bolzano poinformowała KW, że ze względu na to, iż sporny system pomocy wygasł w dniu 31 grudnia 2016 r., przyznanie wsparcia na jego projekt musi być zgodne z rozporządzeniem nr 651/2014, które ogranicza dozwolony poziom pomocy do wysokości 65% kosztów kwalifikowalnych.
- 15 Dekretem z dnia 27 stycznia 2020 r. autonomiczna prowincja Bolzano cofnęła częściowo swoją decyzję o przyznaniu wsparcia KW i zmniejszyła jego kwotę do 113 257,09 EUR na podstawie rozporządzenia nr 651/2014.
- 16 W dniu 14 lutego 2020 r. autonomiczna prowincja Bolzano zwróciła się do KW o zwrot nadpłaconej kwoty pomocy wraz z odsetkami.
- 17 KW wystąpiła do Verwaltungsgericht, Autonome Sektion für die Provinz Bozen (sądu administracyjnego, wydział autonomiczny prowincji Bolzano, Włochy) z żądaniem stwierdzenia nieważności tych środków.
- 18 Sąd ten uważa, że spór w postępowaniu głównym dotyczy kwestii, czy wsparcie przyznane KW stanowi pomoc „istniejącą” w rozumieniu prawa Unii w zakresie pomocy państwa. Aby odpowiedzieć na to pytanie, zdaniem owego sądu konieczne jest ustalenie, czy w dniu przyznania tego wsparcia zatwierdzenie spornego systemu pomocy wynikające z decyzji Komisji z dnia 25 lipca 2012 r. jeszcze obowiązywało.
- 19 Sąd odsyłający uważa, że jeśli tak nie jest, wsparcie przyznane KW stanowi przypadek pomocy świadczonej niezgodnie z przeznaczeniem i że należałoby wówczas ustalić, czy art. 20 rozporządzenia 2015/1589 powinien być interpretowany w ten sposób, że Komisja była zobowiązana zażądać jego odzyskania.
- 20 Dodaje on, że należałoby również zbadać, czy wsparcie przyznane KW może zostać uznane za zgodne z rynkiem wewnętrznym na podstawie art. 107 ust. 3 lit. c) TFUE.

- 21 W tej sytuacji Verwaltungsgericht, Autonome Sektion für die Provinz Bozen (sąd administracyjny, wydział autonomiczny prowincji Bolzano) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy zatwierdzona decyzją Komisji [z dnia 25 lipca 2012 r.] pomoc w wymiarze 80% na budowę małych elektrowni wodnych wytwarzających energię elektryczną ze źródeł odnawialnych na własny użytek na potrzeby bacówek i chat na obszarze położonym w wysokich Alpach, których podłączenie do sieci elektroenergetycznej nie jest wykonalne bez odpowiednich nakładów technicznych i finansowych, wygasła w dniu 31 grudnia 2016 r.?
- 2) W przypadku udzielenia na to pytanie odpowiedzi twierdzącej:
- a) Czy wykładni art. 20 rozporządzenia [2015/1589] należy dokonywać w ten sposób, że w przypadku pomocy świadczonej niezgodnie z przeznaczeniem Komisja powinna wydać decyzję o odzyskaniu pomocy przed podjęciem działania przez organy krajowe?
- b) Czy wspomniana pomoc jest zgodna z rynkiem wewnętrznym w rozumieniu art. 107 ust. 3 lit. c) [TFUE], ponieważ jest przeznaczona na ułatwianie rozwoju niektórych regionów gospodarczych, czy też może ona zakłócać konkurencję oraz wpływać na wymianę handlową między państwami członkowskimi?”.

Sprawa C-103/21

- 22 SG jest właścicielem położonego w obszarze górskim w autonomicznej prowincji Bolzano pastwiska, które ze względu na swoje położenie geograficzne nie jest przyłączone do publicznej sieci elektroenergetycznej.
- 23 Dekretem z dnia 31 sierpnia 2018 r. autonomiczna prowincja Bolzano przyznała SG, na podstawie spornego systemu pomocy, wsparcie w wysokości 115 011 EUR, odpowiadające 80% kosztów kwalifikowalnych na projekt budowy mikroelektrowni wodnej, przeznaczonej na własny użytek, na podstawie spornego systemu pomocy.
- 24 Dekretem z dnia 27 kwietnia 2020 r. autonomiczna prowincja Bolzano cofnęła częściowo decyzję o przyznaniu wsparcia SG ze względu na to, że sporny system pomocy wygasł w dniu 31 grudnia 2016 r. Ponownie obliczyła kwotę wsparcia, o którą SG mógł się ubiegać na podstawie kryteriów przyznawania przewidzianych w rozporządzeniu nr 651/2014, czyli kwotę 92 604 EUR, i zażądała od SG zwrotu nadpłaconej kwoty wraz z odsetkami.
- 25 SG wystąpił do Verwaltungsgericht, Autonome Sektion für die Provinz Bozen (sądu administracyjnego, wydział autonomiczny prowincji Bolzano) z żądaniem stwierdzenia nieważności tych środków.
- 26 Sąd ów uważa, że sprawa dotyczy kwestii prawnych identycznych z kwestiami prawnymi w sprawie C-102/21.

27 W tej sytuacji Verwaltungsgericht, Autonome Sektion für die Provinz Bozen (sąd administracyjny, wydział autonomiczny prowincji Bolzano) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy zatwierdzona decyzją Komisji [z dnia 25 lipca 2012 r.] pomoc w wymiarze 80% na budowę małych elektrowni wodnych wytwarzających energię elektryczną ze źródeł odnawialnych na własny użytek na potrzeby bacówek i chat na obszarze położonym w wysokich Alpach, których podłączenie do sieci elektroenergetycznej nie jest wykonalne bez odpowiednich nakładów technicznych i finansowych, wygasła w dniu 31 grudnia 2016 r.?
- 2) W przypadku udzielenia na to pytanie odpowiedzi twierdzącej:
- a) Czy należy wówczas zbadać dodatkowo, czy wykładni art. 20 rozporządzenia [2015/1589] należy dokonywać w ten sposób, że w przypadku pomocy świadczonej niezgodnie z przeznaczeniem Komisja powinna wydać decyzję o odzyskaniu pomocy przed podjęciem działania przez organy krajowe?
- b) Czy należy zbadać, czy wspomniana pomoc jest zgodna z rynkiem wewnętrznym w rozumieniu art. 107 ust. 3 lit. c) [TFUE], ponieważ jest przeznaczona na ułatwianie rozwoju niektórych regionów gospodarczych, lub też czy może ona zakłócać konkurencję oraz wpływać na wymianę handlową między państwami członkowskimi?”.

W przedmiocie połączenia spraw C-102/21 i C-103/21

28 Postanowieniem prezesa Trybunału z dnia 17 marca 2021 r. sprawy C-102/21 i C-103/21 połączono zarówno do celów pisemnego i ustnego etapu postępowania, jak i wydania wyroku.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

Uwagi wstępne

29 Na wstępie należy zauważyć, że pytania przedstawione przez sąd odsyłający wychodzą z założenia, że pomoc rozpatrywana w postępowaniach głównych stanowi pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE, a ponadto jest ona w części zgodna z rozporządzeniem nr 651/2014. Sąd odsyłający wydaje się również wychodzić z założenia, że nie ma do nich zastosowania zasada de minimis, czego zbadanie należy do owego sądu.

W przedmiocie pytania pierwszego

30 W pytaniu pierwszym w sprawach C-102/21 i C-103/21 sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy zatwierdzenie spornego systemu pomocy wynikające z decyzji Komisji z dnia 25 lipca 2012 r. obowiązywało jeszcze wtedy, gdy autonomiczna prowincja Bolzano przyznała KW i SG wsparcie (zwane dalej „pomocą rozpatrywaną w postępowaniu głównym”).

31 Decyzja Komisji z dnia 25 lipca 2012 r. wyjaśnia w pkt 2.2, zatytułowanym „Czas trwania i budżet”, że na podstawie spornego systemu pomocy przyznana zostanie łączna kwota 187,25 mln EUR „w latach 2011–2016”. Ponadto w streszczeniu tej decyzji opublikowanym w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* z dnia 4 stycznia 2013 r. wskazano, że „czas trwania” tego systemu został ustalony do dnia 31 grudnia 2016 r.

- 32 Wynika z tego, że od dnia 1 stycznia 2017 r. sporny system pomocy nie był już zatwierdzony decyzją Komisji z dnia 25 lipca 2012 r.
- 33 Ponadto z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, wynika, że po tej dacie ten sam system pomocy nie był przedmiotem nowego zatwierdzenia przez Komisję.
- 34 Ponadto bezsporne jest, że pomoc rozpatrywaną w postępowaniu głównym autonomiczna prowincja Bolzano przyznała po dniu 31 grudnia 2016 r.
- 35 Na pytanie pierwsze należy zatem odpowiedzieć, że zatwierdzenie spornego systemu pomocy wynikające z decyzji Komisji z dnia 25 lipca 2012 r. już nie obowiązywało, gdy autonomiczna prowincja Bolzano udzieliła pomocy rozpatrywanej w postępowaniu głównym.

W przedmiocie pytania drugiego

- 36 Poprzez pytanie drugie w sprawach C-102/21 i C-103/21 sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 20 rozporządzenia 2015/1589 powinien być interpretowany w ten sposób, że w przypadku pomocy świadczonej niezgodnie z przeznaczeniem do Komisji należy zażądanie, aby państwo członkowskie ją odzyskało.
- 37 Jak podniosła Komisja, należy zaznaczyć, że indywidualna pomoc przyznana na podstawie systemu pomocy po wygaśnięciu decyzji Komisji zatwierdzającej ów system nie stanowi „pomocy świadczonej niezgodnie z przeznaczeniem” w rozumieniu art. 1 lit. g) rozporządzenia 2015/1589.
- 38 Artykuł 1 lit. g) rozporządzenia 2015/1589 odnosi się bowiem do sytuacji, w których pomoc jest wykorzystywana przez beneficjenta z naruszeniem decyzji podjętej na podstawie art. 4 ust. 3 lub art. 9 ust. 3 lub 4 tego rozporządzenia lub art. 4 ust. 3 lub art. 7 ust. 3 i 4 rozporządzenia nr 659/1999, które dotyczą, odpowiednio, decyzji o niewnoszeniu zastrzeżeń, decyzji pozytywnych i decyzji warunkowych Komisji.
- 39 Natomiast w niniejszym przypadku z odpowiedzi na pytanie pierwsze wynika, że decyzja Komisji z dnia 25 lipca 2012 r. nie obowiązywała już po dniu 31 grudnia 2016 r. i że po tej dacie rozpatrywany system pomocy nie był przedmiotem nowego zatwierdzenia.
- 40 Okoliczność ta wystarczy, by stwierdzić, że pomoc rozpatrywana w postępowaniu głównym nie może zostać uznana za wykorzystaną niezgodnie z przeznaczeniem przez jej adresatów.
- 41 Należy dodać, że okoliczność, iż sporny system pomocy został przedłużony po dniu 31 grudnia 2016 r., przy założeniu, że takie przedłużenie zostanie wykazane, nie jest rozstrzygająca, ponieważ przedłużenie istniejącego systemu pomocy prowadzi do powstania nowej pomocy, odrębnej od systemu, którego obowiązywanie zostało przedłużone (zob. podobnie wyrok z dnia 4 grudnia 2013 r., Komisja/Rada, C-111/10, EU:C:2013:785, pkt 58).
- 42 W konsekwencji pomoc taką jak rozpatrywana w postępowaniu głównym należy uznać za nową pomoc, która – jako pomoc przyznana z naruszeniem art. 108 ust. 3 zdanie ostatnie TFUE – stanowi „pomoc niezgodną z prawem” w rozumieniu art. 1 lit. f) rozporządzenia 2015/1589.

- 43 W celu udzielenia sądowi odsyłającemu użytecznej odpowiedzi trzeba zatem przeformułować pytanie drugie w ten sposób, że dotyczy ono w rzeczywistości kwestii, czy art. 108 ust. 3 TFUE powinien być interpretowany w ten sposób, że do Komisji należy zażądanie, aby państwo odzyskało pomoc niezgodną z prawem w rozumieniu art. 1 lit. f) rozporządzenia 2015/1589.
- 44 W tym względzie z utrwalonego orzecznictwa wynika, że zakaz wprowadzania w życie planów pomocy przewidziany w art. 108 ust. 3 zdanie ostatnie TFUE ma skutek bezpośredni i że natychmiastowa stosowalność zakazu wprowadzania w życie określonego w tym postanowieniu rozciąga się na każdą pomoc, która została wprowadzona w życie bez zgłoszenia (zob. podobnie wyrok z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, pkt 88 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 45 Trybunał doszedł na tej podstawie do wniosku, że sądy krajowe powinny zagwarantować, by z naruszenia art. 108 ust. 3 zdanie ostatnie TFUE zostały wyciągnięte wszelkie konsekwencje zgodnie z ich prawem krajowym, w szczególności w odniesieniu do ważności aktów wykonawczych, jak i do zwrotu wsparcia finansowego przyznanego z naruszeniem tego postanowienia, w związku z czym celem powierzonego sądom krajowym zadania jest podjęcie przez nie środków mających usunąć brak zgodności z prawem wprowadzania w życie pomocy, tak aby jej beneficjent nie mógł nią dysponować w czasie, jaki pozostał do wydania decyzji przez Komisję (wyrok z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, pkt 89 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 46 Należy dodać, że każdy przepis prawa Unii spełniający przesłanki wymagane, by wywoływać skutek bezpośredni, wiąże wszystkie władze państw członkowskich, to znaczy nie tylko sądy krajowe, lecz również wszystkie organy administracji, w tym władze zdecentralizowane, i władze te są zobowiązane do jego stosowania (zob. podobnie wyroki: z dnia 22 czerwca 1989 r., Costanzo, 103/88, EU:C:1989:256, pkt 31; z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, pkt 90 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 47 Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem Trybunału zarówno krajowe organy administracji, jak i sądy krajowe, do których należy w ramach ich właściwości stosowanie przepisów prawa Unii, są zobowiązane zapewnić pełną skuteczność tych przepisów (wyrok z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, pkt 91 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 48 Jak z tego wynika, jeżeli organ krajowy stwierdzi, iż pomoc została przyznana z naruszeniem art. 108 ust. 3 zdanie ostatnie TFUE, to do niego należy odzyskanie z własnej inicjatywy pomocy przyznanej niezgodnie z prawem (zob. podobnie wyrok z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, pkt 92).
- 49 Należy dodać, że w takim przypadku co do zasady nic nie stoi na przeszkodzie temu, aby zainteresowane państwo członkowskie uznało, iż zwrócona powinna zostać jedynie część pomocy niespełniająca kryteriów określonych w rozporządzeniu nr 651/2014.
- 50 Ponadto należy przypomnieć, że w systemie kontroli pomocy państwa ustanowionym w traktacie sądy krajowe i Komisja odgrywają uzupełniające, lecz odrębne role (wyrok z dnia 2 maja 2019 r., A-Fonds, C-598/17, EU:C:2019:352, pkt 45 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 51 Komisja nie może zatem nakazać odzyskania pomocy tylko z powodu jej niezgodności z prawem, a zatem powinna dokonać pełnej oceny zgodności tej pomocy z rynkiem wewnętrznym, bez względu na to, czy zakaz wprowadzenia w życie bez uprzedniego zezwolenia był przestrzegany

(zob. podobnie wyrok z dnia 14 lutego 1990 r., Francja/Komisja, C-301/87, EU:C:1990:67, pkt 17–23), przy czym art. 13 ust. 2 rozporządzenia 2015/1589 pozwala jednak na nakazanie tymczasowego odzyskania pomocy niezgodnej z prawem do momentu wydania przez Komisję decyzji w przedmiocie jej zgodności z rynkiem wewnętrznym.

- 52 Z powyższego wynika, iż na pytanie drugie trzeba odpowiedzieć, iż art. 108 ust. 3 TFUE powinien być interpretowany w ten sposób, że do Komisji nie należy zażądanie, aby państwo członkowskie odzyskało pomoc niezgodną z prawem w rozumieniu art. 1 lit. f) rozporządzenia 2015/1589.

W przedmiocie pytania trzeciego

- 53 Poprzez pytanie trzecie w sprawach C-102/21 i C-103/21 sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy pomoc rozpatrywana w postępowaniu głównym jest zgodna z rynkiem wewnętrznym w rozumieniu art. 107 ust. 3 lit. c) TFUE, ponieważ jest przeznaczona na „ułatwianie rozwoju niektórych regionów gospodarczych”, lub też czy „może zakłócać konkurencję oraz wpływać na wymianę handlową między państwami członkowskimi”.
- 54 Z brzmienia tego pytania nie wynika jednak jasno, czy poprzez odwołanie do kwestii, czy pomoc będąca przedmiotem sporów w postępowaniach głównych „może zakłócać konkurencję oraz wpływać na wymianę handlową między państwami członkowskimi”, sąd odsyłający odwołuje się do art. 107 ust. 1 TFUE, który przewiduje ogólny zakaz pomocy państwa, czy też do art. 107 ust. 3 lit. c) TFUE, który stanowi, że za zgodną z rynkiem wewnętrznym może zostać uznana pomoc przeznaczona na ułatwianie rozwoju niektórych działań gospodarczych lub niektórych regionów gospodarczych, pod warunkiem że „nie zmienia warunków wymiany handlowej w zakresie sprzecznym ze wspólnym interesem”.
- 55 W każdym razie akta sprawy przedłożone Trybunałowi w tych sprawach nie dostarczają mu wyjaśnień co do okoliczności faktycznych, które to wyjaśnienia byłyby niezbędne, aby umożliwić Trybunałowi udzielenie sądowi odsyłającemu użytecznych wskazówek w przedmiocie stosowania, w postępowaniach głównych, kryteriów dotyczących zakłócenia konkurencji i wpływu na wymianę handlową między państwami członkowskimi, przewidzianych w art. 107 ust. 1 TFUE, ponieważ jedyna okoliczność wspomniana w postanowieniu odsyłającym w sprawie C-102/21, zgodnie z którym to postanowieniem energia elektryczna wytwarzana przez finansowaną mikroelektrownię będzie wykorzystywana wyłącznie na użytek własny jednostki, sama w sobie nie pozwala w żadnym wypadku stwierdzić, czy kryteria te zostały, czy też nie zostały spełnione.
- 56 Jak z tego wynika, pytanie takie należy uznać za niedopuszczalne.
- 57 Co się tyczy art. 107 ust. 3 lit. c) TFUE, należy przypomnieć, że uzasadnieniem zwrócenia się do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym nie może być zamiar uzyskania opinii doradczych w odniesieniu do pytań o charakterze ogólnym czy hipotetycznym; winna nim być potrzeba związana nierozzerwalnie z rzeczywistym rozstrzygnięciem sporu dotyczącego prawa Unii (wyrok z dnia 3 października 2019 r., A i in., C-70/18, EU:C:2019:823, pkt 73 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 58 Zgodnie zaś z utrwalonym orzecznictwem sądy krajowe nie są właściwe do orzekania w przedmiocie zgodności pomocy państwa z rynkiem wewnętrznym (zob. podobnie wyrok z dnia 26 października 2016 r., DEI i Komisja/Alouminion tis Ellados, C-590/14 P, EU:C:2016:797, pkt 96 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 59 Ocena zgodności środków pomocy ze wspólnym rynkiem należy bowiem do wyłącznych kompetencji Komisji, działającej pod kontrolą sądów Unii, natomiast sądy krajowe czuwają nad ochroną praw jednostek w przypadku naruszenia obowiązku uprzedniego zgłoszenia pomocy państwa Komisji, przewidzianego w art. 108 ust. 3 zdanie ostatnie TFUE (zob. podobnie wyrok z dnia 2 maja 2019 r., A-Fonds, C-598/17, EU:C:2019:352, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 60 Z powyższego wynika, że kwestia, czy pomoc rozpatrywana w postępowaniach głównych jest zgodna z rynkiem wewnętrznym na podstawie art. 107 ust. 3 lit. c) TFUE, nie wydaje się niezbędna do rozstrzygnięcia sporów w postępowaniach głównych i że w związku z tym należy ją uznać za niedopuszczalną.

W przedmiocie kosztów

- 61 Dla stron w postępowaniach głównych niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniach głównych, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (dziewiąta izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Zatwierdzenie systemu pomocy na rzecz budowy mikroelektrowni wodnych wynikające z decyzji Komisji C(2012) 5048 final z dnia 25 lipca 2012 r. dotyczącej pomocy państwa SA.32113 (2010/N) – Włochy: System pomocy dotyczący oszczędzania energii, systemów ogrzewania i elektryfikacji w Górnej Adydze/Południowym Tyrolu nie obowiązywało już, gdy Autonome Provinz Bozen (autonomiczna prowincja Bolzano) przyznała wsparcie KW i SG.**
- 2) **Artykuł 108 ust. 3 TFUE należy interpretować w ten sposób, że do Komisji Europejskiej nie należy zażądanie, aby państwo członkowskie odzyskało pomoc niezgodną z prawem w rozumieniu art. 1 lit. f) rozporządzenia Rady (UE) 2015/1589 z dnia 13 lipca 2015 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.**

Podpisy